

Мрачният облак на неудовлетвореността, който е надвиснал над живота ми на писарушка, трябва някъде да се излее – все по-често избухвам заради някоя дреболия!

Вчера намерих на масата изстинала супа; излях я в мивката! Оня ден, точно когато се връщах капнал от умора, от работа, жена ми ме пресрещна на стълбищната площадка и ме помоли да изнеса боклука, докато още не съм се разсъблякъл...

- Излежаваш се цяла сутрин – развиках й се аз, – а на туй отгоре ме посрещаш с боклука сега, когато две не виждам от умора!

- По-тихо, по-тихо, моля те.... – мъчеше се да ме накара да не викам. – Всички ще те чуят!

– Нека да чуят! Нека всички чуят как се посреща мъж в три и двайсет! – завиках още по-силно. Запокитих черната торба надолу по стълбите, та горката трябваше дълго да събира разхвърляната смет.

Днес дъщеря ми не ме остави да спя след обяда; натупах горкото дете, а после страшно ме гриза съвестта – така и така, изобщо не можах да заспя.

Какво става с мене? Какво ме накара аз, който и мравка не бих смачкал, да бия деца, да чупя чинии, да удрям глава о стената, да мачкам и късам вестници, да ръфам салфетки? От какво ли проклето семе покълва яростта, която ме задушава?

Лола казва, че вече не можела да ме познае. Има право. И аз не мога да се позная. Но отвращението, с което се наблюдавам отстрани, не може да обуздае злобата, обземаща ме ненадейно. Стремглаво летя все по-надолу в недоволството, изпълнено с непонятен гняв. Аз, който безропотно

изпълнявам всичко, наредено ми в канцеларията, се превръщам все повече и повече в истински домашен деспот!

Издебвам и най-малкия повод и започвам да държа дълги, изнурителни речи. Вслушвам се в гласа си, който монотонно излага неоспорими факти. Хиляди на пръв поглед незначителни дреболии (които забелязвам само аз), сглобени в прецизно обвинение, изречено на един дъх, се оказват чудовищни... Не, това не може да е случайно: всички са се наговорили срещу мен!

- Не ме ли събуди нарочно в събота сутринта да ида на пазар, след като знаеш, че това ми е абсолютно единственият ден, в който мога да спя по-дълго? Не е ли тъй, а? Не се ли свърши топлата вода, точно когато ми дойде на мен редът да се изкъпя? Не е ли тъй, а? Колко пъти само съм те молил да ми зашиеш закачалката на палтото, и нищо! Вече ме е срам да, го давам на гардероб. „Крайно време е да се ожените, приятелю, та да ви я зашие някой!“ – казва ми гардеробиерът. Как да му призная, че имам щастлив брак? Кажете, как? Пак някой ми е изхвърлил старото ножче за бръснене, без да ми купи ново. Как мислите да ходя на работа? Небръснат ли? Никой в тази къща, освен мене, не загасва лампата в коридора. Не е ли тъй, а? Никой за нищо не прави сметка!

Струва ми се, че животът ми отминава съвсем напразно. А какъв само можех да стана! А къде само можех да отида! Кажете-речи целият свят ми лежеше в краката, а аз, загубеняк, се заврях в този едностаен разширен кафез, в тази дупка без дъно, която непрекъснато се пълни с пари, без да се забелязва нещо; гния сред мизерната обстановка в една от безбройните канцеларии; живея сред смрад от изварено бельо, което през лятото съхне на прозореца, а през зи-

мата по радиаторите, вечно с дългове, без каквито и да било изгледи да се измъкна от Взаимоспомагателната каса!

Докато лепкав от пот се изкачвам, пеша до нашия етаж (асансьорът вече с месеци не работи), в мен вече клокочи справедливият гняв и се ражда първото изречение на някакво страшно обвинение, което ще тръшна направо в лицето на жена си, щом отвори вратата. Речите ми започват приглушено, за да се издигнат с все по-дълбокото ми затъване в безпричинния гняв до висотите на ораторското майсторство. Открих в себе си страшен, опустошителен талант. Улавям момента, когато да направя психологическа пауза, щом се наложи, съумявам, да имитирам или да се просълзя за по-голяма убедителност... Накрая – почти крещя и троша всичко, каквото ми попадне под ръка. През това време горката ми жена седи с ръце в скута и мълчи. По-рано се опитваше да се защитава, но отдавна вече се е отказала от това пред неопровержимите ми аргументи. При това тя е лош оратор. Обикновено ще измъкне две-три все едни и същи думи... („Аз... аз... аз така... повече не мога!“), след което ще избухне в плач. Тогава се нахвърлям срещу сълзите, „това прас-таро женско оръжие срещу логиката“ – както на място се изразих преди няколко дена. Пет-шест пъти грабваше малката и се втурваше навън, кълнейки се никога вече да не се върне, но добре я познавам: ще се върне тя и още как – къде ще се дене с детето? Кой ще я приеме?

Веднъж, след един страшен скандал, се качих на общата тераса да глътна малко чист въздух и я сварих да седи, облегната на комина и да хлипа.

Боже мой, само какво съм направил! Как съм могъл да бъда такъв скот! Та тя единствена е била до мене през всичките тези години; единствено тя ми е помагала да се изскубна от неволята... Можеш ли да ми простиш?

- Гад с гад! Гад! – отблъсна ме с отвращение.

Охладен от вечерния въздух и от ветреца, който полъхваше на терасата, бързо изтрезнях: че аз съм бил за лудницата! Не съм нормален! Разцелувах и двете и ги заведох на жито със сметана на "Сремска". На малката купих и приспособление за правене на сапунени мехури. Но знам, още на следващия ден пак ще ме обземе ярост.

И действително, още на другия ден започвам да й натяквай, че е прахосничка, тя, която се е отрекла от всичко заради мен; меля й сол заради някакъв пепитен плат за рокля, купен на сезонна разпродажба и, въпреки че ме е срам, не мога да не спомена, че моите подаръци за рождените й дни са винаги по-хубави и по-скъпи от онези, които тя ми подарява. Яростта ми напират отвътре и ме разкъсва: вече не мога да се спра! Всички искат да ме използват! Онова, което не успяват да изтискат от мен преди обед, в канцеларията, го довършва тя, собствената ми жена. Жив съм се погребал, за да я храня и обличам и как ми се отплаща? С това ли, че ме посреща с торбата боклук на вратата? Или с това, че отивам, в службата, облечен като просяк, докато тя се издокарва по модата? Вече ме е срам от другите чиновници от това как отивам на работа. Пак скандал, отново плач и сдобряване под комина.

Използвам този кратък миг на здрав разум, и я заклевам занапред да не ми вярва, когато започна да говоря гадости; това не съм аз, а някой друг – някой болезнено озлобен и нещастен, пък това, което говоря, казвам й, не се отнася до тебе, нито до нашата единствена дъщеря; пука се някакъв прастар чиновнически цирей и съм безпомощен да предотвратя каквото и да било, като парашутист, който предчувства приближаващата опасност, но не може да предприеме нищо, за да я избегне! „Не ми вярвай занапред, каквото и да

сторя, независимо от това колко съм убедителен! – заричам я. – Отвътре ми напират едно всеобщо нещастие, което ни хвърля в отчаяние, омраза и отчуждение!“

Тя ме гледа с огромните си сиви очи, които, добре виждам, още веднъж ми прощават всичко и, усещам, вярва ми.... Трябва да ми вярва! В една и съща спасителна лодка сме...

Така някак си успях да предотвратя чиновническата лудост. Щом след това получа, нов пристъп и започна да се губя в пожара на яростта и дребнавостта, Лола само ме гледа и се усмихва. Чака ме да се върна при нея. Скоро и аз избухвам в здрав смях, който стопява всякаква нетърпимост. Преодоляхме значи още една заплаха и въпреки че бяхме изпонаранени, излязохме от битката като победители. Но през колко ли засади още трябва да минем? Какво ли още ни чака?

След много години научих, че онези, които на работа се държат като истински тирани – у дома си са по-тихи от мушици. В живота все пак има някакво равновесие: ние, които търпим цял живот деспотизма на силните преди обед, след обед се превръщаме в същински домашни деспоти!